

לד

האם לקבוע תענית ואבילות על חורבן יהדות אירופה

לאחר מאורעות השואה האיומים בסוף חודש כסלו תש"ה הציע יו"ר ועד ההצלה הרב מקריניק הגר"י מישקובסקי זצ"ל לפני ועד הפועל של אגו"י בירושלים להתכנס לשם קביעת ז' ימי אבלות ותענית צבור לדורות על חורבן יהדות אירופה בימי השואה, ועה"פ של אגו"י התכנס בתאריך ב' טבת תש"ה ובו הוחלט בזה"ל: "הצעתו של הגאב"ד דקרינק שליט"א בדבר קביעת יום צום לדורות ושבע אבל וכו' יש להציע למועצת גדה"ת"²³. הרה"ח רבי שלמה זלמן מוזס זצ"ל שהיה אז מזכיר מועצת גדה"ת וכן מזכיר וחבר ועה"פ שיגר לכל הנשאלים מחברי המועצה ומחוצה לה את נוסח ההצעה יחד עם מכתבו הבא.

אחד"ש כ"ק שליט"א.

ר"פ הננו מתכבדים להמציא לכהדר"ק הצעה מאחד מגדולי התורה בארץ, ההצעה מדברת בעדה, ויש לדון עליה בכובד ראש, סוף-סוף חורבן איום של כלל ישראל לא הי' במשך כל שנות גלותנו, מיליונים יהודים נשמדו ונשרפו חיים, רבבות בתי כנסיות ובתי מדרשות נהרסו, מרכזי התורה והשיבות נחרבו, אלפי רבנים וגדולי תורה נספו על קדוש השם, ולא יתכן שלא לעשות התעוררות גדולה בארץ ובתפוצות ולא לקבוע זכר לדורות לאסון וחורבן נורא כזה.

לכן החלטנו להעביר ההצעה לחברי מועצת גדולי התורה שיגידו חות דעתם, אם להגשים הצעה זו, או לשנותה באופן אחר, ואנו פונים לכהדר"ק להודיענו חו"ד הגדולה בהקדם האפשרי.

בכל הדת הכבוד הראוי

שלמה זלמן מוזס

מזכיר מועצת גדולי התורה

ואגודת ישראל העולמית

בעיה"ק ירושלם תובב"א

---

23 מתוך פרוטוקול הישיבה. כמו"כ במכתב של הרי"מ לוי"ן להגר"י מישקובסקי מהתאריך ח' טבת תש"ה כותב: "את הצעתו החשובה הצענו בישיבת הועה"פ העולמי שלנו, והוחלט להעבירה בגלל חשיבותה למועצת גדולי התורה, שהם יחליטו בדבר, כי סוף סוף הועה"פ אינו סמכות רבנות שיוכל להכריז בעצמו על דברים כאלה בפרט כשהדבר נוגע לעשות זכר לדורות, ונודיע לכת"ר על התפתחות הענינים בזה. בכבוד רב ובידידות יצחק מאיר הכהן לוי"ן".

נוסח ההצעה

(א) המצע

קול נהי נשמע מציון, איך שודדנו! אל דמי לך.

(ב) המטרה

- (א) לעורר את כל הישוב על כל זרמיו ושדרותיו ועמו את שרידי הגולה מעבר-לים, להשתתף באבל האומה. על עם ד' ובית ישראל כי נפלו בחרב.
- (ב) לעורר רחמי אבינו שבשמים, על שארית פליטת עמו, המפרפרת בין צפרני משחית עולם, ומוצאת יום יום להורג, שומר ישראל שמור שארית ישראל, ויאמר למשחית, הרף!
- (ג) להפגין כלפי כל האנושיות, כי אות קין חרות במצחה, ע"י אדישותה הנוראה לנוכח עם מוצא להרג, גם מתרפה במשמרתו, חבר הוא לאיש משחית, ולזעזע את מצפונה בשעת ההכרעה המתקרבת, אשר בה יחרץ גורל עמים, ולב מלכים ושרים ביד ד'.

(ג) הפעולות בקיום כלליים

- (א) כינוס רבני.
- (ב) שבעת ימי אבל.
- (ג) יום צום ואבל, קבוע לדורות.

(ד) תיאור כללי

- (א) כינוס רבני:
ליום קבוע בחצי טבת בערך יוזמנו כל רבני ארץ-ישראל לכינוס רבני בחורבת רבי יהודה החסיד, דוגמת הכינוס הרבני שהי' בכסלו תש"ג.
- (ב) שבעת ימי אבל.
בכינוס זה יוכרז על שבעת ימי אבל בחצי הראשון של שבט, לכל הישוב, ולכל קבוצות הגולה, מקומות אשר דברינו מגיע. בשבוע של אבל זה כל האומה באבלות.
- (א) ממעטין בשמחה, (1) כל בתי השעשועים יהיו סגורים, (2) כל החגיגות נדחות. בשמחת נשואין יהיו רק אנשים מספר.
- (ב) ממעטין במשא ומתן, סוגרים החנויות ומשרדים שעה אחת קודם הזמן

הקבוע. שעה זו תהי' מוקדשת להתבוננות על חורבן האומה ועל העדר הקרובים ובני משפחה של כל יחיד.

(ג) בכל הישיבות ומחלקות הגדולות של בת"ת, קובעים כל יום חצי שעה ללימוד משניות לזכרון הקדושים וכן קובעים בכל בתי ספר ומחלקות הגבוהות עשרה רגעים ללימוד משנה.

(ד) ליום אחד משבעת ימי האבל, מכריזים צום [על כל היום או על חצי יום] לעת הצום מכריזים בטול מלאכה, יום זה מוקדש לתפילה ובקשת רחמים על שארית הפליטה. ביום הצום קובעים שעה אחת מיוחדת שעת אבילות, לשבת על הארץ בחליצת מנעלים כדין שמועה רחוקה ואלו שיש להם בארצות הדמים קרובים, שחייבים להתאבל עליהם, קורעים קריעה קודם ישיבה על הארץ.

(ה) ליום אחד של השבעה, אם ביום הצום או ביום אחר, מתכנסים בירושלם, או בתל אביב, לכינוס ישובי, אשר ישמש כלפי פנים לחשבון הנפש וכלפי חוץ להפגנת עצומה. בכינוס זה משתתפים: רבנים, ראשי מועצות, אישי הישוב ונציגי כל הזרמים.

(ו) על שבוע זה מכריזים חובה על כל משפחה לשלוח חבילה או עכ"פ להשתתף בשילוח חבילה לשארית הפליטה, כן כי החובה על כ"א לתת פדיון נפש שיהי' מוקדש להחזקת בתי ת"ת-היסוד של התחיה הרוחנית בתקופת החורבן.

(ג) יום צום קבוע לדורות

הכינוס מכריז על יום צום קבוע לדורות, אם ביום הצום של האבל או יום אחר, שבו נתרבתה הרעה. לצום זה יהי' חומר ת"ב (רק אין ליל עמו), וזאת תהי' תקנה גדולה לדורות.

לימוד המשניות בישיבות ת"ת ובתי ספר ימשך כל השנה.

(ד) בשבוע האבל, יערכו כינוסים ועצרת-עם בכל נקודה ישובית, לקיים האמור בצר לך ... באחרית הימים ... ושב, וד' ירחם פליטת עמו.

(ה) ההוצאה לפועל

נבחרת ועדה מיוחדת מהרבנות של אגודת ישראל, מנציגי הרבנות הראשית לא"י, הסוכנות, ועה"פ של אגודת ישראל העולמית, מרכז העולמי של המזרחי, אחוד רבנים פליטי פולין, לעבד את כל ההצעות ולהציגן לאישור הרבנות הראשית, ולהוציאן לפועל.

תשובת מרן

וזה אשר השיב מרן להרש"ז מוזס בחודש טבת תש"ה²⁴

עניני ההלכה קבועים הם ע"פ התורה שעיקרן בכתב ופירושן בתורה שבע"פ, ואף נביא אין רשאי לחדש עד שמצאו להן סמך בתורה, וכשם שהגרעון בכלל נליזה מהתורה, כך ההוספה על מצוות התורה נליזה מהתורה.

ביסוד זה צריך שאלת חכם אם חייבים לנהוג ז' ימי אבלות על הצרות הנוראות שעברו עלינו אם לא, אם חייבים אין צריך הסכמות, ואם פטורים הרי כבר אנו מוזהרים לנהוג בפטור זה, מפני שהתורה פטרתן, ולשמוע מזבח טוב, וההצעה להכנס ולקבוע ולעשות לגזור ולקיים, היא כהקלת ראש ח"ו ביסוד ההלכה וראוי להסירה מעל הפרק בטרם הועלתה.

כן קביעות תענית לדורות, הוא בכלל מצוה דרבנן. ומה שיש בידינו הוא מזמן שהיתה עדיין נבואה, ואיך נעזיז פנינו דור – שטב לך השתיקה – להרהר כזאת לקבוע דברים לדורות, והרי ההצעה הזאת מעידה עלינו כמתכחשים בכל חטאתנו ושפלנו, בזמן שאנו מלוכלכים בעונותינו ובפשענו, דלים וריקים מן התורה וערומים ממצוות. אל נא נעבור

---

²⁴ בדף התשובה בראשה רשום בכת"י של המקבל הרש"ז מוזס "תשובת הגאון בעל חזון איש שליט"א על הצעת הרב מיישקובסקי שנשאלה למעגדה"ת". מכתבו של מרן התקבל לכל המאוחר בתאריך ח"י טבת תש"ה וביום זה שיגר הרש"ז מוזס מכתב למרן ובו כתב בין היתר: "הננו מאשרים בתודה קבלת חו"ד הגדולה בקשר עם ההצעה להתעוררות ואבל על חורבן הגולה, וגם הגאון מבריסק שליט"א חיוה את דעתו בשלילה כנגד ההצעה, ודעתם דעת תורה תקבל התחשבות מלאה". בתאריך זה שיגר גם הרי"מ לוין מכתב להגרי"ז מבריסק ובו כתב כי מרן החזו"א "העביר קו על כל סעיף וסעיף מההצעות" ויחד עם זה שיגר לו העתק תשובת מרן כאן, יתכן וכונתו שבנוסף למכתב התשובה העביר מרן קו על כל הסעיפים שבנוסח ההצעה שהיה לפניו. דעת הגרי"ז הייתה ג"כ לשלילה וכרשום באחד מאגרותיו בזה"ל: "לדעתי צריכה התשובה מצדנו להיות שלילית לגמרי להתנגד לכל דברי ההצעה מתחלת ועד סופן". תשובת מרן נדפסה גם בקו"א א' צ"ז, וכאן נדפס בשלמות ובדקדוק מתוך הכת"י ותוקנו כמה טעויות, וכמו"כ בכתה"י אין חתימה על המכתב.

